

datum 02-05-2011

volgnr. 2010-2011/8

Addendum bij Advies Jeugdbeleidsplan III

Jeugdbeleidsplan: maatschappelijk engagement voor kinderen en jongeren?

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00

fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be

www.kinderrechten.be

1 Aandacht voor kinderen en jongeren

Zowel het Kinderrechtencommissariaat als de Vlaamse Jeugdraad brachten al uitvoerig advies uit over het Vlaams Jeugdbeleidsplan. We benadrukten beiden het belang van het maatschappelijk engagement voor kinderen en jongeren.

Strategische doelstelling 22 van het nieuwe Vlaams Jeugdbeleidsplan stelt "Er is meer maatschappelijk engagement voor kinderen en jongeren". Op 6 april 2011 nam de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement een voorstel van resolutie aan betreffende het sensibiliseren tot verdraagzaamheid voor spelende kinderen. Aan de Vlaamse Regering wordt daarbij gevraagd om:

- Een sensibiliseringscampagne op te zetten om de verdraagzaamheid ten aanzien van spelende kinderen te vergroten
- De gemeenten op te roepen in te zetten op voldoende veilige en kwaliteitsvolle speelruimte voor kinderen en dit in overleg met de brede jeugdsector

Het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Jeugdraad hebben een grote waardering voor dit initiatief en erkennen zeer duidelijk het belang ervan. Zo ontvangt de ombudsdienst van het Kinderrechtencommissariaat regelmatig klachten over een toenemende onverdraagzaamheid ten aanzien van de aanwezigheid van kinderopvang, speelpleinen,... in woonbuurten.

Met deze korte nota willen wij de leden van de Commissie Cultuur, Jeugd, Sport, en Media van het Vlaams Parlement en de Minister van Jeugd ook aandacht vragen voor het belang van een duidelijk maatschappelijk engagement ten aanzien van jongeren.

Het nieuwe Vlaams Jeugdbeleidsplan levert hiertoe al een interessant kader. Daarbij wordt uitdrukkelijk verwezen naar het concept "pedagogische civil society". Micha De Winter, *bedenker* van het concept, schrijft daarover in zijn laatste boek "Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding" (2011):

"Als feitelijk wordt vastgesteld dat moderne burgers het in de huidige tijd meestal niet aandurven om groepen jongeren rechtstreeks aan te spreken als ze vernielingen aanrichten of te veel lawaai maken, dan is meer blauw op straat misschien wel de meest voor de hand liggende reactie. Maar vanuit een sociaal-pedagogisch oogpunt is dat uitermate onverstandig: op die manier leer je jongere en oudere bewoners in feite af om met elkaar te communiceren en samen dagelijks problemen op te lossen. Het eindresultaat is dan een samenleving waarin niet de burgers onderling, maar de overheid het dagelijks verkeer tussen de burgers reguleert" (p.87)

Een aantal ontwikkelingen in de praktijk en verontrustende signalen van organisaties die werken met jongeren, zetten er ons toe aan om een extra nota toe te voegen aan de voorgaande uiteenzettingen.

2 Een aanzet tot analyse

Op woensdag 27 april zaten de Vlaamse Jeugdraad, de Gezinsbond, de Vereniging van Vlaamse Jeugddiensten, het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, Uit de Marge, Kras Jeugdwerk, VZW Jong, de Kinderrechtencoalitie, het Minderhedenforum, het Vlaams Straathoekwerk, Kind en Samenleving en het Kinderrechtencommissariaat samen. Het resultaat is de volgende analyse.

2.1. Meer ruimte, meer mogelijkheden voor jongeren, meer aandacht voor de betekenis van de publieke ruimte. Meer rechtsgaranties voor de gebruiker van de publieke ruimte.

Grootsteden kenmerken zich algemeen door een tekort aan ruimte. Dit maakt dat er zich soms een strijd om de publieke ruimte afspeelt. De publieke ruimte heeft voor de verschillende groepen in de samenleving andere betekenissen. Veeleer dan de ontmoeting tussen deze verschillende betekenissen te neutraliseren (en dus te ijveren voor een anonieme publieke ruimte) is het belangrijk de publieke ruimte relationeel te benaderen. Mensen bewegen zich door de stad, en op heel veel publieke en semi-publieke plaatsen zoals winkels of trams komen ze in contact met heel diverse soorten onbekenden. Het belang van die contacten wordt vaak ondergewaardeerd. De publieke ruimte is steeds meer tot een *gecommercialiseerde ruimte* verworden. De publieke functies worden in grote mate opgenomen door semi-publieke ruimtes. Plekken zoals shoppingcentra en bioscoopcomplexen vervullen weliswaar een aantal publieke functies, maar zijn in wezen privaat bezit. De toegang tot deze plaatsen is dus nooit volledig vrij en er gelden duidelijke regels met betrekking tot wat gewenst en toegestaan is. Bovendien impliceert de commercialisering van publieke ruimtes dat de interacties die er mogelijk worden gemaakt vooral van instrumentele waarde zijn. Mensen worden er in de eerste plaats aangesproken als consument.

Voorliggende analyse is mooi toe te passen op de wijze waarop vaak met de aanwezigheid van skaters in de stad wordt omgegaan. Voor skaters is de publieke ruimte (een marktplaats, de trappen van een museum, een parking van een grootwarenhuis) een plek waar ze hun identiteit als skater vorm kunnen geven, hun hobby kunnen uitoefenen en hun vrienden kunnen ontmoeten. Vaak wordt dit niet getolereerd en zoekt men de oplossing in de creatie van een skatepark (vaak aan de rand van de stad). Hoe goed bedoeld ook, toch hebben deze oplossingen veeleer een uitsluiting van de jongere uit de publieke ruimte tot gevolg.

2.2. Wie bepaalt wanneer en welke ‘jongeren’ overlast vormen?

De intolerantie ten aanzien van kinderen en jongeren neemt duidelijk toe. Spelende kinderen zijn lawaaimakers, rondhangende jongeren vormen overlast. Onze samenleving van vandaag lijkt zich te kenmerken door een grote onverdraagzaamheid ten aanzien van kinderen en jongeren.

Het gevolg is een enorme wildgroei van de term ‘overlast’. Het is daarbij zoeken naar een duidelijke definitie van ‘overlast’. De willekeur lijkt momenteel te reageren. Gemeente en politie vullen het begrip ter plekke naar eigen believen in. Of iets strafbaar is? Wie weet het nog.

Bovendien tonen onderzoeken aan hoe systematisch bepaalde groepen jongeren extra geïsoleerd worden. En is ook in het gebruik van de term ‘hangjongere’ elke nuance zoek.

Het is in dit alles opmerkelijk hoe weinig de sociale functie van een buurt of wijk vandaag nog vorm krijgt. Niemand durft elkaar nog aan te spreken. Parallel daaraan dreigt het gevaar van het instrumentaliseren van de taak van diegenen die deze sociale functie wel nog opnemen. "Hey jeugdwerker, zeg ne keer tegen uw gasten...".

Dit betekent geen pleidooi voor straffeloosheid. Wie een misdrijf pleegt, moet uiteraard gestraft worden. Maar er is vandaag een grote grijze zone. Het is niet meer duidelijk wat strafbaar is en wie hiervoor bevoegd is. Rechtswaarborgen geraken daardoor in een rechtsstaat zwaar in de verdrinking.

2.3. Een inclusief beleid? Of enkel symptoombestrijding?

Het actuele beleid is te veel een uitsluitingsbeleid. Het gedrag van jongeren in de publieke ruimte wordt heel vaak gekoppeld aan een discours rond waarden- en normenvervaging. De actuele vraag naar meer aandacht voor de plichten van kinderen en jongeren bijvoorbeeld kadert heel duidelijk binnen dit discours.

In heel deze discussie kijkt men heel sterk naar het gedrag van concrete individuen en groepen. Kinderen, maar zeker jongeren zijn hierbij vaak de kop van jut. Het is absoluut niet moeilijk om hiervan voorbeelden te geven.

Zo hadden we de voorbije jaren maatschappelijke discussies over de mosquito (als een instrument dat hangjongeren van bepaalde plaatsen moest wegduwen), over spelende kinderen (waarvan het spel te veel lawaai en hinder zou veroorzaken), of over bepaalde jongerenculturen (die men naadloos weet te verbinden met waarden- en normenvervaging).

Wat in eerste instantie een sociaal fenomeen is (bv. spijbelen van jongeren), verschuift van een sociaal probleem (sociale woonwijken, voorsteden) naar een opvoedingsprobleem (slechte ouders). Bijgevolg vraagt dit om individuele interventie, van opvoedingsbijstand tot zelfs een pleidooi voor het oprichten van *boot camps*. Een beleid dat zich kenmerkt door een grote klemtoon op repressie en uitsluiting bevestigt keer op keer dit individuele schuldmodel. Het is bovendien een beleid dat geen aandacht heeft voor de structurele oorzaken van maatschappelijke problemen (schooluitval, jeugdwerkloosheid), maar vervalt in symptoombestrijding.

2.4. Wat zeggen jongeren zelf?

Zowel in het beleid als in het publieke debat is de stem van de jongere zo goed als afwezig. Dan gaat het zowel over het raadplegen van jeugdleden als het horen van jongeren die signalen geven. Naast de aandacht voor 'deze stem' is het ook belangrijk om te leren kijken naar de betekenis van het gedrag van jongeren.

Worden signalen van de uitgesloten groepen nu niet stelselmatig genegeerd of verkeerd geïnterpreteerd? Als jongeren al betrokken worden, is het vaak in de eindfase: als de plannen over ruimte en de inrichting ervan er al liggen. Zo ook in het 'debat' over overlast. Waarom niet het gesprek met de jongeren aangaan vooraleer een bepaalde gedraging 'sanctioneerbaar' te maken door het te klasseren als overlast?

3 Uitnodiging: voorbij de willekeur

In Vlaanderen kennen we al enkele jaren de Hangman-campagne die heel duidelijk streeft naar de ontwikkeling van een positief en geïntegreerd beleid rond het fenomeen van hangjongeren. Op de website van de Hangman vinden we een aanzet tot het ondersteunen van het lokale (jeugd)beleid¹. Binnenkort verschijnt ook het boek "De Hangman. Over jongeren in het straatbeeld", waarin verschillende aanbevelingen voor een positief beleid zijn opgenomen.

We nodigen de leden van de Commissie jeugd uit om hun toezichtfunctie uit te oefenen en een positief kader te ontwikkelen zodat rechten van kinderen en jongeren optimaal gegarandeerd worden. Het is belangrijk dat politici en beleidsmakers zich niet te gemakkelijk laten leiden door hypes en incidenten rond hangjongeren. Hypes en incidenten verleiden gemakkelijk tot snelle interventies die niet echt iets oplossen. Lokale situaties verschillen zodanig van elkaar dat het altijd loont een grondige analyse ter plekke te maken, van de jongeren en van de interactie met omwonenden en andere betrokkenen. Op basis daarvan kan men een gerichte combinatie inzetten van correctieve en ondersteunende interventies². In deze benadering zijn toezicht houden, grenzen stellen en straffen belangrijke elementen. Dit geldt eveneens voor steun bieden en ruimte geven aan jongeren, en investeren in de betrokkenheid en participatie van jongeren.

Wat mag/kan een samenleving verstaan onder hinderlijk en grensoverschrijdend gedrag?

Hoe kunnen positieve kansen gecreëerd worden zodat kinderen en jongeren naast andere burgers hun plek in de samenleving krijgen?

Diverse domeinen komen hierbij kijken: betrokkenheid bij ruimtelijke ordening, inspraak en participatie op gemeentelijk niveau, welzijn, armoede, media en beeldvorming, ...

¹ <http://www.dehangman.be/ondersteunen>

² Het volledige rapport is te bekijken via deze link: www.dehangman.be/download/p/rmo-advies_volledig